

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Václava Novotného a soudců JUDr. Ludmily Valentové, JUDr. Lenky Matyášové, JUDr. Marie Turkové a JUDr. Milady Tomkové v právní věci stěžovatele: **O. S.**, bez právního zastoupení, proti žalovanému **Ministerstvu vnitra**, Praha 7, Nad Štolou 3, v řízení o kasační stížnosti stěžovatele podané proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 28. února 2006, č. j. 55 Az 250/2004 – 68,

t a k t o :

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 28. 2. 2006, č. j. 55 Az 250/2004 – 68, **se z r u š u j e** a věc **se v r a c í** k tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Kasační stížností podanou v zákonné lhůtě se žalobce jako stěžovatel domáhá zrušení shora označeného usnesení Krajského soudu v Brně, jehož výrokem I. byl zamítnut návrh žalobce na ustanovení zástupce v řízení o kasační stížnosti proti rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 23. 11. 2005, č. j. 55 Az 250/2004 – 52. Tímto rozsudkem byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí žalovaného ze dne 29. 9. 2004, č. j. OAM-2785/ZL-07-ZA05-2004, kterým nebyl žalobci udělen azyl dle § 12, § 13 odst. 1, 2 a § 14 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů a bylo současně vysloveno, že se na cizince nevztahuje překážka vycestování dle § 91 zákona o azylu.

Krajský soud v Brně žádost o ustanovení zástupce v řízení o kasační stížnosti zamítl, neboť žalobce neprokázal, že jsou u něj předpoklady proto, aby byl osvobozen od soudních poplatků a nesplnil tak podmínku stanovenou v § 35 odst. 8 zákona č. 150/2002 Sb., soudní

řád správní (dále jen s. ř. s.). Výrokem II. napadeného usnesení byl stěžovatel vyzván, aby ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení této výzvy odstranil nedostatek svého podání ze dne 2. 2. 2006, spočívající v tom, že stěžovatel není zastoupen advokátem, ačkoliv nemá právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie. Nevyhoví-li stěžovatel této výzvě v stanovené lhůtě, Nejvyšší správní soud kasační stížnost odmítne.

Proti tomu podal stěžovatel kasační stížnost, ve které namítal, že s usnesením krajského soudu nesouhlasí, protože se v průběhu azylového řízení několikrát změnil azylový zákon a stěžovatel s ohledem na špatnou znalost českého jazyka neměl možnost tyto změny prostudovat. Stěžovatel nemá žádnou práci, nemá kredit na telefon, a když volá z automatu většinou bere peníze, protože nefunguje. Zasilal advokátovi materiály ohledně žaloby, ale nedostal odpověď, takže čeká na pomoc od České republiky. Rodinná situace se změnila, protože do Čech dorazila rodina jeho bratra, která mu poskytuje pomoc a platí za ubytování 5000 Kč. Proto navrhuje, aby Nejvyšší správní soud napadané usnesení zrušil a žádá o ustanovení právního zástupce. Usnesení ze dne 13. 4. 2006 krajský soud opětovně vyzval stěžovatele k doplnění kasační stížnosti proti usnesení o neustanovení zástupce a to v jakém rozsahu a z jakých důvodů rozhodnutí stěžovatele napadá. Na tuto výzvu stěžovatel soudu sdělil, že mu nebyla dána možnost spojit se s advokátem, cituje článek 37 Listiny základních práv a svobod a zákon č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád).

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel podle § 105 odst. 2 s. ř. s. zastoupen advokátem. V dané věci stěžovatel zastoupen advokátem není a sám rovněž nemá právnické vzdělání. Povaha rozhodnutí, proti němuž kasační stížnost směřuje, však vylučuje, aby v posuzované věci bylo možno nedostatek podmínky zastoupení považovat za překážku, jež by bránila o kasační stížnosti věcně rozhodnout. Jak již uvedl Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku z 28. 4. 2004, č. j. 6 Azs 27/2004 – 41, za situace, kdy předmětem přezkumu je rozhodnutí, jímž nebylo vyhověno žádosti účastníka o ustanovení zástupce z řad advokátů, by trvání na podmínce povinného zastoupení vedlo k popření vlastního smyslu řízení o kasační stížnosti, v němž má být zkoumán závěr o tom, že účastník právo na ustanovení zástupce nemá. Nejvyšší správní soud proto posuzoval kasační stížnost, aniž by stěžovatel byl zastoupen advokátem. O opakované žádosti stěžovatele o ustanovení zástupce krajský soud nerozhodoval, neboť o ní bylo rozhodnuto, a to právě napadeným usnesením.

Žalovaný se k podané kasační stížnosti nevyjádřil.

Kasační stížnost je přijatelná a důvodná.

Kasační stížnost je podle § 102 a násl. s. ř. s. přípustná a stěžovatel v ní namítá důvody odpovídající § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. a jejím rozsahem a důvody je Nejvyšší správní soud podle § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. vázán.

Po konstatování přípustnosti kasační stížnosti se Nejvyšší správní soud ve smyslu § 104a s. ř. s. dále zabýval otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele. Pokud by tomu tak nebylo, musela by být podle tohoto ustanovení odmítnuta jako nepřijatelná.

Jak Nejvyšší správní soud vyložil v usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006 - 39, o případ přijatelnosti kasační stížnosti se může jednat mj. tehdy, pokud by bylo

v napadeném rozhodnutí krajského soudu shledáno zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do právního postavení stěžovatele; příkladem toho může být např. hrubé pochybení krajského soudu v jednotlivém případě při výkladu hmotného či procesního práva. Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že se o tento případ jedná v souzené věci a proto dospěl k závěru, že kasační stížnost je přijatelná a je tedy zapotřebí se jí meritorně zabývat.

Významnou skutečností pro shledání přijatelnosti je specifická povaha kasační stížnosti směřující proti usnesení o neustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti ve věcech azylu. V případě kasační stížnosti směřující proti neustanovení zástupce, u níž, jak dovodila judikatura (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2004, č. j. 6 Azs 27/2004 - 41, publikovaný pod č. 486/2005 Sb. NSS – pozn. soudu), není nedostatek povinného zastoupení advokátem důvodem pro odmítnutí kasační stížnosti, nelze přehlédnout fakt, že důvody kasační stížnosti proti neustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti formuluje zpravidla sám stěžovatel – neúspěšný žadatel o ustanovení zástupce. Ve věcech azylu se tedy jedná o cizího státního příslušníka, zpravidla neovládajícího český jazyk a neznalého českého právního prostředí. Stěží si pak lze představit, že by takový účastník řízení byl schopen pregnantně formulovat, v čem spočívá přesah jeho vlastních zájmů v případě kasační stížnosti proti rozhodnutí, jímž mu nebyl ustanoven zástupce; při zavádění institutu přijatelnosti kasační stížnosti ve věcech azylu navíc zákonodárce vycházel z toho, že se bude jednat o tzv. advokátský proces. V procesní situaci, kdy nutnost formulace kasační stížnosti stíhá samotného účastníka řízení, by pak měl být výklad institutu přijatelnosti ze strany Nejvyššího správního soudu maximálně šetřící jeho práva a dbající toho, aby příliš striktním výkladem neutrpěl v řízení újmu. Z těchto důvodů tedy soud dospěl k závěru, že kasační stížnost je přijatelná.

Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že Krajský soud v Brně pochybil při posouzení toho, zda stěžovatelka doložila svá tvrzení týkající se majetkových poměrů a zda tedy byl splněn předpoklad pro osvobození od soudních poplatků. Soud odůvodnil zamítavý výrok svého usnesení tím, že stěžovatel neprokázal listinnými důkazy, že jsou u něj dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků. K tomu je zapotřebí poukázat na to, že z vyplněného formuláře o osobních, majetkových a výdělkových poměrech stěžovatele vyplývá, že ten nevlastní žádný majetek a nemá žádné příjmy. Pokud jde o požadavek soudu, aby stěžovatel doložil listinnými důkazy tvrzení o tom, že nemá žádný majetek ani příjmy, pak je zapotřebí zdůraznit jedno ze základních východisek dokazování v řízení před soudem spočívající v tom, že dokazovat nelze něco, co neexistuje. Jedná se o tzv. negativní důkazní teorii, o níž se pojednává mj. v publikaci Prof. JUDr. Aleny Winterové, CSc., a kol.: *Civilní právo procesní*, 4. vydání, Linde Praha, a. s., 2006, s. 279: „*Teorie negativní je založena na tom, že negativní skutečnosti nemohou být dokazovány, a je tedy ten, kdo tvrdí negativní skutečnost, od důkazního břemene osvobozen. Nedávný judikát NS ČR poskytuje pěkný příklad aplikace této teorie, když s poukazem na nemožnost dokazování negativní skutečnosti rozhodl, že žalovaný v bytovém sporu podle § 706 OZ není zatížen důkazním břemenem stran skutečnosti, že nemá vlastní byt, a tudíž opak toho – existenci vlastního bytu žalovaného - musí prokázat žalobce.*“. Jediný důvod, na základě něhož soud dospěl k závěru, že u stěžovatele není dán předpoklad osvobození od soudních poplatků, spočíval v souzené věci v neprokázání jím tvrzených skutečností prostřednictvím listinných důkazů. Jak již bylo výše uvedeno, svou nemajetnost však stěžovatel ani prokázat nemohl. Za této situace podle názoru Nejvyššího správního soudu nebylo možné dospět k závěru, že by stěžovatel neprokázal předpoklad osvobození od soudních poplatků; krajský soud pochybil, když stěžovateli přičetl k tíži nedokázání skutečností, které z povahy věci dokázat nemohl.

Podle názoru zdejšího soudu tedy krajský soud nesprávně posoudil splnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků ze strany žalobce. Předpoklad osvobození od soudních poplatků je vedle skutečnosti, že návrh, pro řízení o němž se žádá o ustanovení zástupce, nesmí být zjevně neúspěšný, jednou z podmínek, které musejí být kumulativně naplněny, aby správní soud mohl účastníku řízení na jeho žádost ustanovit zástupce. Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. může být účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků. V souzené věci z vyplněného formuláře stěžovatelem vyplynulo, že nemá žádný příjem ani majetek a nyní si hledá práci. Soud tedy nesprávně posoudil otázku splnění předpokladu osvobození od soudních poplatků, neboť přičetl stěžovateli k tíži neprokázání skutečností, které prokázat ani nemohl. Tímto přístupem soud stěžovateli *de facto* odepřel právo na právní pomoc zakotvené mj. v čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, podle něhož „*každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení*“. Podrobnosti pro to, za jakých podmínek je možné účastníku řízení ve správním soudnictví ustanovit zástupce, stanoví § 35 odst. 7 s. ř. s. Podle tohoto ustanovení „*navrhovatel, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát*“.

Jelikož nezastoupení stěžovatele advokátem by mělo v řízení o původně podané kasační stížnosti následek v podobě jejího odmítnutí podle § 46 odst. 1 písm. a) s. ř. s., dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že postupem krajského soudu při rozhodování o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti došlo k pochybením, jímž bylo stěžovateli upřeno výše zmíněné ústavním pořádkem chráněné právo na právní pomoc.

Nejvyšší správní soud tedy dospěl k závěru, že usnesení Krajského soudu v Brně vycházelo z nesprávného posouzení právní otázky, zda stěžovatel splňuje předpoklad osvobození od soudních poplatků nezbytný pro rozhodnutí o tom, zda se mu ustanoví zástupce. Proto Nejvyšší správní kasační stížností napadené usnesení Krajského soudu v Brně podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil; současně věc vrátil Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení, v němž je tento soud podle odst. 3 téhož ustanovení vázán výše vysloveným právním názorem Nejvyššího správního soudu.

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne podle § 110 odst. 2 s. ř. s. Krajský soud v Brně v novém rozhodnutí.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 23. srpna 2006

JUDr. Václav Novotný
předseda senátu